

344

ՅՈՒՆ. Գ. ՊԱՊԵՍԵԱՆ

ՏԱՆ

ԲԺԻՇԿ

ՄԱՐԶՈՒՅՆ

ՏՊ. ԿԻՒԹԷՄՊԵՐԿ

1911

61

Պ-23

եր

61
7-23

610
7-23

ՅՈՎՀ. Գ. ՊԱՊԵՍԵԱՆ

610
230-ՊԱ

ՏԱՆ

ԲԺԻՇԿ

1003
10480

12002

ԾԱՐՉՈՒՄ

ՏՊ. ԿԻՒՅԷՄԵՐԿ

1911

2010

16030

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Բ. ԲԱՆՈՑ

010

110-053

318

13454

Հեղինակին կնիքը չկրող օրինակները կեղծ են:

Այս գրքույկը

իւր ողբացեալ Հօրը

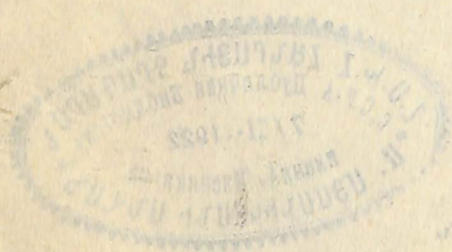
պաշտելի յիշատակին

1910 Յուլիս 1

ԿԸ 20ՆԷ

Եւզոկիա

Վշտակիւր Հեղինակը

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՆՈՑ

Տ Ա Ն

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ալքոոլ Alcohol. (Արաբ. էլ-Քիւ"ուլ նուրբ բան) Իսրիթո :

Ախորժաբեր. Դեղեր՝ որոնք ախորժակը կը գրգռեն. Քինքինա, Դառնափայտ, Օշինդր, Բոգ, ախորժաբերներ են :

Ա.կանջ.— 1. **ԲԶԶԻԻՆ.** Շատ անգամ աղաէն առաջ կուգայ. Ձէթ կաթեցնել. յետոյ բամպակ դնել և օր մը վերջ սաք ջրով գրելս (հօգնա) ընել :

2. **ԱԿԱՆՁԻՆ ԾԱՆՐԱՆԱԼԸ** գրեթէ նոյն պատճառը ունի և հետեւաբար նոյնն է դարմանելու եղանակը :

3. **ԱԿԱՆՁԻՆ ԳԱՐՇԱՀՈՏ ՇԱՐՍԻ** (թարախ) վազելը կրնայ դարմանուիլ 5 կրամ Բերուի բալասան և 15 կրամ Եզի մաղձ իրա՛ր խառնել և կաթեցնելով :

4. **ԱԿԱՆՁԻ ՅԱԻ.** Տաք ջրով լուալ և բամպակ դրնել. եթէ ցաւը չդադրի՝ օճառ ջրով գրելս ընել, պայմանաւ որ առաջուց քիչմը ձէթ կաթեցուի :

Ա.կուայ.— 1. **ՅԱԻ.** Կտորմը բամպակ թաթխել խայծղանի ոգիի և զգուշութեամբ դնել զայն ցաւած ակուայի խոռոչին մէջ, պայմանաւ որ՝ յիշեալ խոռոչը կանխապէս լաւ մը մաքրուած ըլլայ: Ուրիշ կեբպ. ծխամորջին մէջ հաւաքուած սեւ նիւթը (զիֆթ) քլեսել բամպակին ու նոյն կերպով գործածել :

Ակուաշփիկ Dentifrice. ասյն փոշիները (և ջուրները) որոնք ակուաշին շփուելով կը մաքրեն զաշխ. ամենապարզն է՝ 20 կր. Շոճիի փայտի ածուխ և 6 կրամ քինքնայի փոշի: Շաքաթը մէկ անգամ ակուաները շփել այս խառնուրդով կամ գէթ ածուխով: Ակուաները ձիւնի պէս պիտի փայլին:

Աղաղ Tannin. Գիտորի մէջ գտնուած սեղմիչ և փոթոթանամ (պուրուշտութեամբ, քէքրէկ) մարմին մը:

Այրուածք. դնել վէրքին վրայ սառոյց և կամ իւղաւ կրային օժանելիք: Պաղ ջուրն ալ օգտակար է:

Աչք. 1. ՅԱԻ. — 100 կր. տաք ջուրի մէջ լուծել 2 կր. Ոսկեբորական թթուուտ և խիստ մաքուր օղիի գաւաթի մը մէջ լեցնելով աչքին դնել՝ դէմքը և գաւաթին յատակը դէպի վեր բռնելով:

2. ԱԶԲԻ ԱՐԻԻՆ (Զիզ Ղիզ եղած) . — 3 սանթի կրամ (կէս ցորեն) Կօկոյիտը լուծել 40 կր. վարդեջուրի մէջ և ըստ առաջնոյն գործածել:

3. ՉՈՐ ՅԱԻ. — 10 սանթի կր. Ծծմբառ Զինկին՝ 40 կր. թորեալ ջուրի մէջ լուծել և օրը երկու անգամ երեքական կաթիլ կաթեցնել աչքին:

4. ՏԿԱՐԱՅԱԾ ԱԶԲ. — ամենալաւ դեղն է, 500 կր. վարդեջուր, 25 կր. Ոսկեբորական թթուուտ և 5 կր. 90 աստիճան ալքօօլ. լուծել և աչքը լուալ:

5. ԱԶԲԻ ՍԷՋ ԻՆԿԱԾ ՓՈՇԻՆ հանելու համար՝ դգուշութեամբ մագնիս մը մօտեցնել անոր:

Ասբիլին Aspyrine. Գլխի ցաւի (նաև յօղուածացաւի) համար սքանչելի դեղ մը. օրական 40 սանթիկր. էն մինչև 1 կր. կրնայ առնուիլ ներսէն:

ԱՐԵԻԶՄԱՐԿ (Նէվա չաղղներ) . — Հիւանդին զլխուն դընել պաղ ջուրի թաթիլուած լաթ. մարմինը շփել Քաւփուրացեալ ալքօօլով: Հիւանդին պառկած անկը օգուտ և զով պէտք է լլայ:

Ծանօթ — Եւրոպացիները արեւահարութեան լաւ դարմանը գտած են, քանի որ անոնք այգիներէն վար կ'իջնեն նոյն հիւանդութիւնը շալկած: Ահա անոնց գործածած դեղը. Նորգենիի (Cerasus mahaleb, մահալէպ) պտուղ, սխտոր եւ օժառ. առնք լաւ մը ձեծելէ վերջ՝ բարկ քացաթի խառնել եւ հիւանդին գլխուն դնել յաճախ:

Արօու - բուխ կամ էրօու - բուխ Arrow - root. Արարօթ:

Արքայաջուր Eau - royale. Aqua - regia. այսպէս կոչուած է Մետաղներու արքան (Rex metallorum = սակի) կրնալ լուծելուն համար. կը շինուի 80 կր. Բորակահան թթուուտ և 240 կր. Քլորաջրածնական թրթուուտ իրար խառնելով:

Աւշակ Ammoniaque. նշաաբբ բուհու. կազային մարմին մը՝ որուն ջրային լուծոյթը կը գործածուի: Կը գործածուի գլխու ցաւը դադրեցնելու (մեղմով շընչելով քիթի մը շոյալ): Թունաւոր օձերու, միջատներու և կատաղի շուներու խաճուածքին համար ազդու դեղ մը:

Բդեդ. Cachet. Եղերքները տափարակ, մէջտեղը դոգածեւ անխմոր հոյճ շինուած գդակ՝ որու մէջ լեղի և կիզիչ դեղեր (փոշի) դրուելով կը կլլուի:

Բերան. 1. ԳԱՐԾԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆ. — Ածուխ կլլել, ակուաները սաքուր պահել: Քլորուկ կիթի, մաքուր ջուրի և օղիի խառնուրդէն թէյի դգալ մը լեցնել գաւաթ մը ջուրի մէջ ու բերանը ստորդել (կառկառայ) և յետոյ բերնէն թափել զաշխ:

2. ՏԿԱՐԱՅԱԾ ԼԻՆԻԸ գօրայեղու համար աղջրով կամ պողպղի ջրով բերանը յաճախ լուալ:

3. ԼԻՆԻԻ ՅԱԻ. — Բարակ աղով լաւ մը շփել: 0,50 կրամ. Բափուր, 2 կր. ալքօօլ և 1 կրամ Քլորակերպ և 150 կր. ջուր. քսիւրը լուծել ալքօօլի մէջ և մըսները խառնելով լաւ մը ցնցել: Այս

Չբով բերանը սոսորդել (Յ. Գ. Պ.) : Շիշին բերանը լաւ խցել :

4. ԲԵՐՆԻ ՎԷՐՔ.— Բերնի ներքին մասերն երբեմն ճերմակ փշտիկներ կ'ելլեն, որոնք սաստիկ կը ցաւին. կամաց մը ատոնց դպցնել Ծծմբաւ պղինձի : Մանուկներու բերնին մէջ ալ կ'ելլեն այսպիսի վէքքեր ճերմակ գոյնով՝ որոնք կը կոչուին Բերանակեղ (Aphte) մեղր և Ոսկերորատ նատրի (Borate de soude, թէնէքեար) դնել բերնին մէջ կամ Վանի շաքար (Նէպալթ չէքերի) կերցնել :

Բերուի բալասան Baume de Pérou. Բէրու բէլէսէնկի. Խնկաւէտ սեպին մը որ՝ Բերուի և Պրազիլի յատուկ ծառէ մը, Մեռոնածառին (Myrospermum Peruiferum) ցողունէն և ստերէն կը վազեցնեն՝ կարելով զանոնք Բժիշկի (Պարսկերէն Պիղիշկի բառէն) : Այն անձը որ ինչ ինչ քիմիական (բազադրեալ) մարմիններով ներքին ու արտաքին հիւանդութիւններ կը բուժէ. իսկ այն անձը որ անոր նշանակած (Տես դեղագիր) դեղերը կը պատրաստէ՝ կը կոչուի Դեղագործ, որուն աշխատանոցը կը կոչուի Դեղարան :

Պատմական.— Նախնի եգիպտացիներ բժշկութեան մէջ խիստ մեծ համբաւ հանած էին. բայց չէին գիտեր անդամագննութիւն (Anatomie), որովհետեւ կը բոնքը զայն կ'արզիլէր՝ դիակին մերձենալը պղծութիւն համարելով :

Բժշկութեան մէջ համբաւ հանած էր Յոյներէն՝ Հիբոկրատ որ « Բժշկութեան հայր » կոչուած էր :

Բնածխատ Կալիի. Carbonate de Potasse.
» Նատրի » » Soude. Ժողովուրդին « լուսացի սօսա » ճանչցածը :

Բոգ. Gentiane. Ընթիւնա. բոյսը որուն արմատը կը զօրծածուի բժշկութեան մէջ իբր զօրացուցիչ և ա-

խորժարեր. օրական 0,50—5 կր. (փոշի) : Բորակական Թթուում Acide nitrique կամ Azotique. Թիյզապ (Աղաւաղ. քէզապ) Տ. Արքայաջուր : Բորակաւ արծաթի Nitrate d'argent. Տ. Դժոխաքար : Բօսիոն-Գօռախալ-էթէրէ. Վախի և սրտի բարախումի համար ամենասքանչելի դեղ. կը պատրաստուի այսպէս. Բարկոյլի 140 կր., շուր 80 կր., Երփնաջուր կլինամանի (Teinture de cannelle) 30 կր. Երփնաջուր նարինջի կեղեւի (T. d'écorce d'oranger) 10 կր., պարզ օշարակ 40 կր. ամէնէն վերջ Ծծմբական եթեր 5 կր. շիշին բերանը լաւ խցել :

Գար կամ խաւարծիլ. Rhubarbe. բավէնա. բոյս մը որուն արմատը Թուլացուցիչ (Laxatif), Մաքրողական և զօրացուցիչ է. 30 սանթիլը քէն մինչև 60 (ղօբաշուցիչ), 4 կր. և աւելի (մաքրողական) :

Այս երկրլթակ (Dicotylédone) բոյսը Ասիական ծուղում ունի և Ասիայէն կուգայ :

Գաղտասեւ Cryptogame (Յունարէն Գուլիթօ, կը ծածկեմ և Ղամօս, ամուսնութիւն). Գաղտասեւ կը կոչուին այն բոյսերը որոնք ԱՌՈՒ և էՎ գօրծարաններէ զուրկ ըլլալով՝ ծաղիկ չեն բուսար ու չեն բեղմնաւորիր. ինչ. պտերները (Fougère, էյրելթի օթու) : Այս բոյսերը կը բաղկանան արմատէ, ցողունէ ու տերեւէ՝ զուրկ ըլլալով յայտասեւներու (Տ. այս բառը) կատրելութիւններէն : Եօթը խումբի կը բաժնուին : Զիա գիներ (Prele), պտերներ, հօտիսներ (Lycopodium Clavatum) և մամոււներ (հօոււն), գաղտասեւներ (զաթ—իւլ—իլգահ—ը—խաֆիէ) են :

Գարիկ Տ. Կարիկ : Գարչանոտութիւն. Բերնի —, Տ. Բերան : Գեռնախնձոր Patate (Սպաներէն Patata բառէն) Բաթաթէս :

Գերմանական օղի Eau de vie Allemande. Լաւ լուծու-
ղական մը որ՝ օրական 10—40 կր. կառնուի, աւ-
րիքի համաձայն, հաւասարաչափ ջրով (անհրաժեշտ)
խառնուած . կր պատրաստուի այսպէս, 80 կր. Jalap,
40 կր. Turbith (բուսային), 20 կր. Scammoné d'Alep
և 960 կր. 60 աստիճան ալքօօլ . իրար խառնել և 10
— 13 օրէն մղիչ թղթէ մղել :

Գինեմրրատ կալիի և ծարիրի Tartrate de potasse et d'a-
ntimoine. Ործացուցիչ գինեմրուրիի (Tartre émétique)
տարրաբանական անունը :

Ործացուցիչ (փսխեցնող) է 3 — 20 սանթիկր. քիչ մը
ջրով : Առանց բժիշկի սակայն ներելի չէ գործածել :

Գինեմրուր ործացուցիչ S. Գինեմրրատ կալիի և ծա-
րիրի :

Գլուխ 1. ՅԱԻ. — Առնել օրական 0.40 կրամ. էն
մինչև 70 սանթիկր. ասքիբին, և կամ մեղմ կերպով
չնչել աւշակ : Մէկ թէյի դգալ կերակուրի աղը լու-
ծել քացախի մէջ և խմել : Բայց եթէ գլխի ցաւը փո-
րի պնդութենէ առաջ եկածէ, պէտք է լուծողական
մ'առնել :

2. ԳԼԽՈՒ ՊՏՈՅՏ. Լուծողական առնել :

3. ԹԵՓ . Երբեմն երբեմն օձառով լուալ մագերը և
լու կերպով չորցնել . ասկէ զտա՝ առաւօտները գլու-
խը սանտրելու համար քիչ թրջել զայն :

Գխտոր կամ Գղթոր Galle, մագու. Փոքր — Ասիոյ մէջ
կաղնիի (Quercus Lusitania, մեշէ) ճիւղերուն արտա-
ճումն (Excroissance) է, զոր յառաջ կուգայ Cynips
galla tinctoriae անուն միջատին խայթումէն : Գրիւ-
տորը սեղմիչ է և տախ (քէքրէկ, պուրուշաուրու-
ճը), սրովհետև սոյն յատկութիւններով աղաղ ըս-
ուած քիմիական մարմինը կը պարունակէ :

Գոնջութիւն, քէլ, դարման. 1000 կր. Զուրի մէջ 1

կր. երկքլորուել անդիկի լուծելու անով լուալ գլու-
խը : Գլխին քսել ամէն օր փեննակեալ քարիւղիտ (Va-
seline Phéniquée) որ կը պատրաստուի 4 կր. փեննա-
կան թթուուտով և 100 կր. քարիւղիտով :

Գլուխին երփնաջուր մանիչի քսել մինչև տարի մը :
Դեղագիր, բէշէթա. այն թուղթը որուն վրայ բժիշկին
արտօնած դեղերը կը գանուին. դեղագործը (S. բժիշկ)
յիշեալ դեղերը կը պատրաստէ ու իրենց սեփական
անօթիներուն մէջ դնելով՝ վրանին գործածութեան
կերպն ու եղանակը կը գրէ յտակօրէն ըստ բժիշկի
հրահանգին կամ դեղագորի արամադրութեան :

Գժոխաքար Lapis infernalis. ճէճէնէմ տաշը, հալած
ու ձուլուած բարակատ արծաթի :

Սաստիկ թոյն է և ձեռքը կը սեցնէ. (ձեռքի սեւ կրք-
նայ հանուել մանչուկ կալիսնիի լուծոցիով լուալով) :

Եզի մաղձ Bile de boeuf. էօքիւղ էօախ :

Ենթաբարակաա պիղմութի, Sous-nitrate de bismuth.
ժողովուրդին « պիղմութ » ճանչցած ձերմակ փոյն
որ կը գործածուի իբր հակախորհարական. օրական
50 սանթիկրամէն մինչև 4 կր. և աւելի :

Եռք. մլուկի (թախտապիթի) և մժեղի (սիվրի սինէք)
խայթումը անտանելի եռք կը պատճառէ. խայթուած
սեղը երբէք չքերել. մլուկի խայթածին քսել 10 կա-
թիլ փեննական թթուուտի և 10 կր. իւղի խառնուրդ .
իսկ մժեղի խայթածին քսել ջրախառն աւշակ . շա-
բունակ թուք քսելն ալ օգտակար է : Բայց եթէ եռքը
մարթային հրահանգութենէ առաջ եկած է, անուշեղէն-
ներէ (խաղտղ, ուռփ = փէքմէզ, քաղցու = շիրաւն)՝
զգուշանալով՝ ուտել թթու համով բաներ, ինչ . սև
թութի ուռփ, և խմել պարիեակի և մանչուկ կալի-
սնիի օշարակ : Ծծումբի ծաղիկ ուտել : 3 կր. զտու-
կրտնի թիւաուտակ և 15 կր. խոզի իւզով պատրաս-

տուած օծանելիքը շատ օգտակար եղած է: Այս օծանելիքը պէտք է բաղնիքը քսել շաքարե երկու անգամ. Երկնածխատ կալիի Bicarbonate de potasse.

« Նատրի « « Soude.

Ժողովուրդին « կերակուրի սօտա » ճանչցածը:

Երկքլորուկ սնդիկի Bichlorure de mercure. Ագ սիւլիւմէն. գորաւոր թոյն. օրական 2 սանթի կրամէն մինչեւ 7Յ միլիկրամ կամ 7. Յ սանթի կր. ներսէն կուտան բժիշկներ ֆրանկախտաւորներու:

Երկնաջուր մանիշի Téinture d'iode. Կը գործածուի ցրտառութենէ առաջ եկած ցուերու առեն՝ բամբակով մը քսելով ցաւած տեղին:

Զառիկական թթուուտ Acide arsénique. Սըչան օթու. թունաւոր է:

Էնֆլուէնցա Influenza. Խիստ տարախոխիկ հիւանդութիւն մը. հիւանդը կուսենայ սաստիկ տենդ, հագ, կուրծքին մէջ ցաւ, գլխի ցաւ, ախորժակի կորուստ, կոկորդին մէջ անհանգստութիւն, դարմանն է, շատ կէկ Երկնածխատ կալին լուծել ջուրի մէջ և ումպ ումպ խմել: Անկողին մնալ և ցրտառութենէ զգուշանալ. գորացուցիչներ գործածել:

Թութք Տ. Տեռապեաութիւն:

Թունաւորում. Թունաւորում կը կոչուի թունաւոր մարմիններու մեր գործարաններուն վրայ առաջ բերած տարապայման ազդեցութիւնները. թոյները առհասարակ ներսէն կ'ազդեն, բայց կան ալ որոնք դրսէն (*) կ'ազդեն: Թունաւորումի նշաններն են,

(*) Curare անունով ստրապիկի թոյնը որ մորմ (strychnos) անուն բոյսերէն կելլէ, ներսէն գործածուելով՝ հազիւ զգալի ազդեցութիւն մը առաջ կը բերէ, մինչդեռ վերքէ մը ներս թափանցելով կ'ազդէ ջրային զրութեան վրայ, ջիղերու շարժական

գլխու պտոյտ և ցաւ, փոխում, ջուր խմելու մարմաջ, ստամոքսի սաստիկ ցաւ, բերնի և կոկորդի չորութիւն, ջրածղութիւն (կէրլէշմէ), բիբի ընդլայնում, դառանցանք (սայրգլամա) ևլն:

Գլխաւոր թոյներն են, աւշակ, ծծմբական, բորակական և քլորաջրածնական թթուուտներ, մոլեխիդ, պղնձէ ամաններու մէջ գոյացած կանաչ ժանգը, ափիոն, վառօդ, լուցկի ևլն.

Տ. հակազեղ:

Իսկութիւն անանուխի. Նանէ բուհու. Օրական 2-10 կաթիլ՝ շաքարի կտորով կամ ուրիշ դեղերու հետ կրնայ առնուիլ: Խիթի և թթուած ստամոքսի համար շատ օգտակար է:

Իւղակրային օծանելիք. Liniment oléocalcaire. Այրուածքի դեղ. կը պատրաստուի ձէթով և կրաջուրով: Տ. կրաջուր:

Լինդ. 1. ՅԱ.Ի. Տ. բերան:

2. ՏԿԱՐՈՒԹԻԻՆ. Տ. բերան:

Լուծողական կամ Մաքրողական. Purgatif. միւսնիլ: գեղեր՝ որոնք որովայնի լուծում կրնան պատճառել. գլխաւորներն են ծծմբատ մակնէզիի, հնդկախուզ, գերմանական օղի, տը Հօի դեղանատ, ծծմբատ նատրի, վարդի անոյշ ևլն.

Խայթուածք Տ. եռք:

Խայծղանի օղի Créosote. Գաթրան բուհու. Ակուայի ցաւի ամենալաւ դեղը. Տ. Ակուայ:

Խաշոյ Infusion. Բժշկութեան մէջ այսպէս կը կոչուին դեղ ըլլալիք բոյսերուն տաք ջուրը:

Խիթ Colique. սանճը. դարման, 1—2 կաթիլ խփուութիւն անանուխի կաթեցնել շաքարի կտորի մը վրայ յատկութիւնները կ'աներեւութացնէ եւ վելջապէս մահ կը պատճառէ:

և ուտել, կամ մէկ գաւաթ օղիի մէջ մէկ թէյի դը-
գալ սեւ սղպեղ լեցնել ու խմել. կամ 1 — 2 հաստ
Հօֆմանի հեղուկի գաակ (Perle d'ether, Լօզման
բուհու գաբսօլը) կլլել:

Կապարային —, Անգլիական աղ (ծծմբատ մակնէզիի)
առնել ջրով: (Տ. կապարային խիթ բառը)

Խիւս. լափա. Սովորաբար կը շինուի Կառուստով և
մանանեխի (խարտալ) հունտով:

Ծաղիկ. Variole. Չիչէք. Տարափոխիկ հիւանդութիւն
մը որ անցեալին մէջ շատ դո՛ւներ ըրած է, բայց այժմ
իր աղեցեցութիւնը կորսնցնելու վրայ է շնորհիւ պատ-
ուաստի (աչը) զոր գտած է ձէննէր անուսն անգլի-
ացին:

Դարմանն է. քրանաբեր գաղջ (ըլլգ) խաշոներ խը-
մել, խողի իւղի օծանելիք քսել վէրքերուն, կերա-
կուրի ժուժկալութիւն (փէրհիզ): Հիւանդը տաք
պահել: Սենեակի պատուհաններու վարագոյրին գոյ-
նը կարմիր պէտք է ըլլան: Եթէ հիւանդը կարմիր լա-
թեր հագնի՝ աւելի աղէկ:

Ծծմբական Եթեր. Ether sulfurique. էսիր. Յոյժ շար-
ժական, հասուն և ցնդական (Volatile, թայար) հե-
ղանիւթ մը որուն — պիտակ առումով — ժողովուրդը
Հօֆմանի հեղուկ (լօզման բուհու) կ'ըսէ: Մինչդեռ
Հօֆմանի հեղուկը զուտ ծծմբական եթերի (*) և ալ-
քօօլի հաւասարաչափ խառնուրդն է:

Ծծմբական թթուուտ Acide Sulfurique. Համըզ ը քիպ-
րիթ. Զաճ եաղը. իւղային տեսքով հեղուկ մը եւ
ազդող թոյն մը:

Ծծմբատ զինկի Sulfate de Zinc. (խտալերէն Սօլֆատօ—

(*) Եթեր (Յունարէն էթէր = Օդ) անունը տրուած է Ֆոպ-
րէնիուսէ 1720 ին:

աի—ձինգօ=Սօլֆատօ չինգօ): Տ. Աչք:

Ծծմբատ մակնէզիի Sulfate de magnésie. Ինկիլիզ տու-
զու. մաքրողական աղ մը. օրական 15 — 60 կրամ
ջուրի մէջ լուծուած խմել: Էփսօմի, Սէտլիցի եւ
Անգլիական աղ ալ կ'ըսուի:

Ծծմբատ նաարի S. de Soude կամ Exanthalose. վերի-
նին յատկութիւնը ունի. նոյն չափով:

Ծծմբատ քինինի S. de Quinine. Անյատուկ առումով՝
ժողովուրդին «Սօլֆատօ» ճանչցածը. Զօրացուցիչ
և խիստ օգտակար դեղ մըն է: Օրական 50 սանթի
կրամէն մինչեւ 2 կրամ:

Ծծումբ. Soufre, քիւքիւրտ: — ի ծաղիկ, Fleur de—,
քիւքիւրտ չիչէյի. կարգ մը մորթային հիւանդու-
թեան գործածուող փոշի վիճակու ծծումբ: — ի օ-
ծանելիք, Pommade Soufrée. ծծումբի փոշիով (15
կր.) պատրաստուած օծանելիք (բօմաստ):

Ծովախո. ծովուն բռնելը՝ նաւուն մէջ, Պառկիլ նաւ-
ուն մէջ, նաւ մանելէն ժամ մը առաջ 1 կր. ծծմբատ
քինինի առնել. ձիթապտուղ և լեմոն գործածել:
Խիստ օգտակար է նաեւ քլորոտաձինը (Chlorobrome)
որուն գործածութիւնը սակայն՝ բժիշկի թողուլ:

Կանկրուկ Cor, նասըր. մոխրաջրով լուսլ եւ վրան դը-
նել հետագայ բազադրութիւնը.

- Extractum canabis indica . . . 50 սնթկր.
- Acide Salicylique . . . » »
- » Lactique . . . » »
- Collodion élastique . . . 4.50 կր.

Կանկրուկին վրայ դնելէն վերջ՝ վրան բամբակ
դնել եւ լաջն կօշէկ հագնիլ:

Կապարային խիթ. Colique de plomb. Նկարիչներու
կապարային աղերէ (մասնաւորապէս բնածխատ կա-
պարի = Carbonate de plomb, իւսթիւպէճ) ստացած

խիթը : S. խիթ եւ պողլեղ :
 Կապոյտ հաղ. Հիւանդը տաք ջրով լուալ. վզին մա-
 նանեխի (խարտալ) թիթեւ խիւս դնել, փսխել տալ :
 Հովէ զգոյշ պահել. կոկորդը ֆանէլայով պաակել ու
 տաք պահել. 13 սանթիկը. պողլեղ տալ օրական :
 Կատաղութիւն. Կատաղի կենդանիներուն (մասնաւոր-
 ապէս շան, կատուի եւ գայլի) խածնելէն առաջ եւ
 կած մահաբեր հիւանդութիւն. խածուած տեղը ան-
 միջապէս խարանել (տաղել) :
 Կարիկ Orgelet. արփածը. Աքտեւանուէնքի վրայ ելած
 վարդագոյն ուռեցք որ Գարիկ կը կոչուի սովորա-
 բար : Գարման. շարունակ Ոսկեքորեալ ջուրով լուալ.
 երբ նոր սկսած է՝ քսել սխտար կամ երկնաջուր մա-
 նիչի եւ կամ դժոխաքարով խարանել :
 Կեղծմաշկ Diphthérie. Գուշ պօզան. մանուկներու յա-
 աուկ կոկորդային հիւանդութիւն մը որ մահաբեր է :
 Հիւանդին լեզուին վրայ դղալի կոթով մը ճնշելով՝
 կոկորդը դիտել ու շաղթութեամբ, եթէ ճերմակ կէ-
 տեր երեւին՝ անպատճառ կեղծմաշկ է : Հիւանդին
 սենեակը քիչ մը ծծումբ այրել. հիւանդին կերցնել
 կաթ. սենեակը 18 աստիճանէն 21 աստիճան ջերմու-
 թեան մէջ պահել : Զօրաւոր մսի արգանակ (թիթիթ)
 խմցնել :
 Կենդանի Կիր (քիրէճ) :
 Կիտրական թիթոււա Acide citrique. Լիմօն տուզու :
 Կլիթիկ Hoquet. դարման. Տղայոց համար քանի մը կա-
 թիլ տաք կաթ եւ թէյ. իսկ չափահասներու համար
 քիչ մը քիթխոտ (էնֆիլէ) եւ կամ ծխախոտի փոշի
 (քիթ քաշել). առաջին փոնդառութիւն կը դադրի
 կլիթիկը : Սառ կլիկն ալ օգտակար է : Կէս վայրկեան
 շունչը բռնելն ալ շատ օգտակար է : Քլոռակերպեալ
 ջուրը բէիչիկի արտօնութեամբ կը գործածուի :

Կոքիճ Verrue, Սիչիլ. Չեռքին եւ սոքին մէջը կամ
 երեսը կամ փոքրիկ կարծր ուռեցքներ. դարմանն է,
 զգուշութեամբ վրան քսել բորակական թիթոււա :
 Կոկորդ. A. Կոկորդի ՅԱԻ. — Սեւ թութի էքսթուէ
 (փէրվէր, էզմէ) ուտել. բթամատին վերի ծայրը
 դէպի ներս միւս մատներուն մէջ առնելով (ձեռքը
 բռունց ձեւացուցած) ստորին կզակի ակունները բլ-
 թամատին ճիշտ մատուցելին արմատին դնել, իսկ վե-
 րին կզակի ակունները անոր դազաթին հասցնել աշ-
 խատիլ՝ շատ անգամներ :
 Կտաւառ. քէթէն թօխումու. գէյէբէ :
 Կարուածք. երբ ձեռքը զմեղիով կտրի, անմիջապէս
 կտրուած տեղը ամուխի եւ կամ պողլեղի փոշի ցա-
 նել : Թաշկինակով հանդոյց մը ձեւացնելով՝ այդ հան-
 գոյցը վէրքին բերնին դնել եւ պինդ մը կա-
 պել : Չեռքը վեր վերցնել ու կենտրն ալ արիւնսար-
 դել միջոց մըն է : Իսկ վէրքին համար տարուելիք
 երկրորդ ու կարեւոր խնամքն է զոյն փենակեալ
 ջուրով լուալ եւ վրան մանիշակերպ ցանկը կամ
 մանիշակերպեալ օժանելիք քսել եւ խիստ մաքուր
 լաթով կապելը :
 Կրտուղութ. — վէրքին Սարգի ստապն (էօրիւմճէք)
 եւ ծխախոտ դնելը վնասակար է :
 Կրաջուր. Քիրէճ սուշու : Կենդանի կիրը ջուրով մարել
 ու վրան միաշաժ աւելորդ ջուրը քանի մը ժամ թու-
 դելէն վերջ կամայց մը վճիռ մտայ առնել. այս է բուն
 կրաջուրը որ հաւատարաշատի ձէթի հետ խառնուելով
 աքրուածքի անմիջական դեղը կ'ըլլայ :
 Կրկի դեղաբան Pharmacie portative. Փոքր ծաւա-
 րով դիւրատար սուփ մը սրուն մէջ կը գտ-
 նուին անհրաժեշտ կարեւոր եւ ազդու դեղեր : Այս
 սուփը մասնաւորապէս ճամբորդութեան ատեն կը

1003
 10480

գործածուի թէեւ, բայց անտեսական բժշկութեան համար ալ յարմար է եւ կարեւոր: « Տան բժիշկ » ի մէջ յիշուած դեղերէն շատ կարեւորները եւ քիչ տեղ բռնողները կարելի է ունենալ Կրելի Դեղարանի համար: Գտնուած դեղերը անպայման կշռուած ու մասերու բաժնուած բլլալու են եւ վրաները անուն ու գործածութեան եղանակը գրուելու են:

Կրելի Դեղարանին մէջ պէտք է գտնուի նաև մըկ-րատ մը, նշտրակ (Bistouri, նէշթէր) մը, test-tube մը, հեղկաչափ (mesure) մը, կաթլաչափ (Compte-goutte) մը եւ Սըրինկ Բռավաղ (Seringue Pravaz) մը ելն:

Կօկայիտ Cocaine. Կօկա (coca = հնդկերէն կօզա բառէն) անուն ծառին տերեւներէն ելած կալաքորածեւ մը: Ծառը կը կոչուի բուսաբանութեան մէջ՝ Erythroxylum coca որ Բերուէն ծագում առած է: Կօկայիտը թմրեցուցիչ յատկութիւն ունի եւ շատ անգամ տեղական անզգայացումի (Anesthésie locale) կը գործածուի:

Հազ. եթէ հազը մաղաս (պալզամ) քակելիք տեսակն է օրական 2—3 անգամ 1 սուրճի դգալ սեւ պղպեղ կուլ տալ Բդեղներու մէջ դրուած. օրական 3 սանթիկը. մօրփիտ ուտել: Կուրծքի հարբուխի համար գործածուածները գործածել նաև հազի համար: Տ. հարբուխ:

Հակաթոյն կամ Հակադեղ. Contre-poison, Antidote (Յուն. Անթի, հակառակ եւ Տիտիսոնէ, տալ). բանդէնիք: Հակաթոյն կը կոչուին այն ամէն դեղեր՝ որոնք թունաւորեալին արուելով անոր ստացած թոյնին ազդեցութիւնը կը չէզոքացնեն կամ կը ջնջեն: Գլխաւոր հակաթոյնները հետագայ թոյններուն դէմ

նշանակուած են:

ԱՆՇԱԿ. Ջրախառն քացտիս, լիմոնի կամ նարինջի ջուր առատութեամբ, Ջրախառն հաւկիթի ճերմկուց, կաթ, աբօուբութ, ձէթ ելն:

ԵՐԿԻԲԼՈՒՌԻԿ ՄՆԴԻԿԻ. Ոսկեառուկ (1.50 կր.), հաւկիթի ճերմկուց՝ ջրով, ալիւր, ջուր եւ գարբի ջուր:

ԹԹՈՒՌՆԵՆԲ (բորակական, ծծմբական, եւ քլուրապրածնական ելն). Օճառ ջուր, կաւիճ, բնածխատ մակնէգիայի (Carbonate de magnésie, կիւնէրչիլէ գայժաղը) եւ երկբնածխատ նստրի:

ԼՈՒՅԿԻ. Ործացուցիչ, մաքրողական, 15 կրամ ծծմբատ մակնէգիլ:

ԽՍՃՈՒԿ ԿԱՆՈՒՆԻ (Cyanure de potassium). մանանխ, ծծմբատ գինկի, ոսկեառուկ, օղի, տաք կամ պաղ ջուր (փոխն ի փոխ) նետել թունաւորեալին կուրծքին:

ՆԽԱԽՈՏ. Աղաղ կամ աւելի լաւ՝ զօրաւոր թէյ, ալքօօլ, շամբանեա:

ՆՍՄԲԱՏ ՊՂԻՆՁԻ (Sulfate de cuivre, կէօզ տաշը) Տ. պղինձ (ի աղեր):

ԿԱՊԱՐ (ի աղեր). կաթ, հաւկիթի ճերմկուց, դարբի ջուր, ոսկեառուկ, ծծմբատ գինկիի փոխեցուցիչ:

ՄԱՏՆԵՏՈՒՆԿ (Digitalis purpurea, կիւքալիւք օթու). թէյ, աղաղ. փոխեցուցիչ:

ՄՈՂԵԽԻՆԴ Աղաղ, զօրաւոր թէյ, օղի:

ՈՍԿԵՉԱՌԻԿ (Trisulfure d'arsenic, հանքաբանական անունը՝ orpiment, պըռնրխ). Առատ մակնէգի, տաք ջուր, հաւկիթի ճերմկուց, գարբի ջուր եւ կըտառատի ջուր:

ՊՂԻՆՁ (ի ԱՂԵՐ). կաթ եւ հաւկիթ՝ ուղուածին չափ, ոսկեառուկ, առատ տաք ջուր, գարբի ջուր:

ՎԵՐՍՄԲՍՐՉԵԱԼ ՈՒՏԻՃ (Sublimé corrosif, ազ սիւլիւմէն) . փոխեչուցիչ, հաւկիթ, կաթ :

ՓԵՆԱԿԱՆ ԹԹՈՒՈՒՏ . Ործացուցիչ, հաւկիթի ճերմկուց, երկրնածխատ նաարի :

ՔԱՅՍԽԱՏ ԿԱՊԱՐԻ (Acétate de plomb, Գուրչուս աուգու) Տ . կապար (ի ազեր) :

Թունաւոր սողուններու (*) և միջատներու խայթածին համար հարկ եղած զգուշութիւնները ասոնք են . խայթուած քէն քիչ մը վեր կապել թաշկինակ մը և ուժով մը խեղդել, վէրքին քսել քաղախ և կամ աւշակ, վէրքը հրաշէկ երկաթով խարանել : Այս միջոցները խայթուելէն անմիջապէս վերջ գործադրել անյապաղ եթէ կարելի է : Ասոր համար միշտ դաշտը պատողներ կամ լեռնային ճամբորդութիւն ընողներ պարտին ունենալ կլորելի զեղարան (Տ . այսբառ) կամ կարևոր հակաթոյններ :

Ծանօթ .— Վերոյիցեալ հակաթոյնեալ արդիւնք յանախ անվրէպ է, բայց այս անմիջական դարմանեալն ալ վերջ բժիշկի դիմեր անհրաժեշ է : Նկատի առնել պէտք է նաեւ թէ՛ երբ բուժուորու մը պատահի առաջին առթիւ ործացուցիչ մը սալ բուժուորեալին :

Համեմուկ Vanille. Խորթազգիներու (Orchidaceae .

Փասիլէ-ի-սաշլապիէ) ընտանիքէն Epidendrum vanilla անուն Սեքսիկայի, Սէն - Տօմինիկի և Բերուլի սողուն կուն և մակարոյճ բոյսին պտուղը որ իբր համեմ, ախորժարք և ջղային գրգիւ (Aphrodisiaque, Յուն . ԱՅՐՕՏԻԴԻ, Աստղիկ = Գեղեցկութեան դիցուհի) պատճառով կը գործածուի օրը 2—8 կր .

Հարբուխ . Նեղէն : ԿՈՒՐՕՒՔԻ —, ՈՒՂԵՂԻ — .

Առաջինին համար՝ ասք ըմպելի և սերկիւլի (այվա)

(*) Սողուններու մէջ կան Vipera ammodytes, Pelias berus, Naja tripudians, Crotalus horridus, Crotalus durissus բուսած օձերը, միջատներէն կան Կարիճը (ազրապ), սարդերէն (էօրիւմճէք) սմանք եւ որիչ միջատներ :

թինի (կուտ) իրաւոյ խմել և եփած սոխ ուտել . վերջինին համար՝ ջրի շոգի շնչել քիթէն, պողպղի և աղաղի լուծոյթ քաշել ունեգերուն մէջ : Գիթը քաշել քթախոտի (էնֆիէ) պէս՝ Ոսկերորեալ Մանթօլ և ժամ մը միջոցով երկու վայրկեան շնչել նեաղայ բաղադրութիւնը . Յ կր . փենական թթուուտ, ԱՅ կր ալքօօլ, Յ կր . աւշակ ԱՅ կր . թորեալ ջուր :

Հերաթափութիւն . Գլխի մագին առատութեամբ թափելը որ՝ Microsporon Audouini (Մանրասերմ Օտուինի) (*) անուն մասաուենիէն (Fungus) առաջ կուգայ : Այս գաղտասեւը կը բնակի վերնամաշկի վերին խաւին մէջ և մագերբ իրենց արմատէն թափելով՝ շրջանակաձև սպիտակ մորթ մը երեսն կուգայ : Այս սունկը կը սիրէ նաև մօրուքի և յօնքերու մէջ իր բոյնը դնել : Կը փոխանցի զլիսաւորապէս սանտրէ և գլխի խոզանակէ : Գլխին քսել Փենակեալ Իւղ և Ծծումբի Օծանելիք . մաղը շատ անգամ խուզել և Բարկօղիով լուալ ուժով ուժով շփելով :

(*) Ընդհանուր հերաթափութեան մակարոյճները շատ են թէև, բայց դիտուները աննոցմէ վեց հաար կը ճանչնան, որոնց երկուք՝ մանրէ (microbe) են մնացեալները գաղտասեւ : Բայ ի Օտուինի մանրասերմէն միւսներն են 1 Տրքէանի Ճարպացոյիկ (Sébumbacille de Dequéant) որ ճաղատութեան (տաղ) մանրէն է, 2. Մանրացոյիկ (Microbacille). 3. Խուզիչ մագասունկ (Trichophyton tonsurant), որ սափրիչներու անմաքուր գործիչներու միջոցաւ կը տարածուի . 4. Մագակերպ մագասունկ (Trichophyton ectothrix), որ մօրուքի մագասունկութեան (Trichophytie) մանրէն է եւ կը բնակի մօրուքէն ի գատ յօնքերու եւ թարթիչներու մէջ, եւ 5. Շէօնլայնի գոնջուկ (Achorios Schoenleinii) որ պատենասունկերու (Ascomycètes) կարգէն մանրէ մ'է, որուն գոյութիւնը թեփ պատճառ կ'ըլլայ :

Հնտախա Cholèra. Համաճարակի ատեն մահացու հիւանդութիւն մը որ աւելի վախով կը տարածուի, այսինքն վախցողներ աւելի կը վարակուին : Սխտանիչներ են, փախել յանկարծ, փորհարութիւն, միդելու դժուարութիւն, հիւանդին ձայնը չեղեր, աչքերուն շուրջը մութ կապոյտ շրջանակ մը կը ձևանայ եւն. առաջին ատուանիչները երեւելուն հիւանդը տաք պահել, եռացուցած ջուր խմցնել : Միւ երբէք չտալ հիւանդին. ամենալաւ դեղերն են Սիտէնհամի լաւտանօմը՝ օրական 15-20 կաթիլ, ծծմբական թթուուտ 1-2 կրամ՝ ջուրի մէջ խառնուած : կամ կիրական թթուուտը լուծել բաւականաչափ ջուրի մէջ ու գործածել : Բացի այս միջոցներէն, պէտք է մաքրութիւն, մաքուր օդ եւ հանդերձ եւ հետի մնալ վարակուածէ : Ուտել բրինձ, եւ ուրիշ թեթեւ կերակուրներ : Հիւանդին սենեակը հակամեխել փենակեալ ջուր թափելով : ձեմիչներու եւ սուներու մէջ կիր թափել. հիւանդի փստուքին վրայ փենակեալ ջուր թափել : Կոյուղիները միշտ լուալ :

Չեռք. 1 ձՆՐՄԿՅՆԵԼ. — Լեմոնի կեղեկն ներսի երեսը յաճախ քսել ձեռքին եւ կամ վարսակի (եուլաֆ) կամ գեանախնձորի ալիւրով լուացուիլ :

2. ՓՍՓԿԱՅՆԵԼ. — Քաղցրիտի եւ քարիւղիտի խառնուրդով պահելու ատեն երբեմն օծել, վրան փաթեթել, բայց առաւօտուն օճառով լուալ :

3. ՁՆՂԲՐՏԻԼ. — Տաք օճառջրով յաճախ լուալ :

Չմեռնակ. Երեկոնները պողկեղ կամ կերակուրի աղ լուածուած տաք ջրով ոտքերը եւ ձեռքերը լուալ. քացախն ալ լաւ է : Օրական 3-4 անգամ ալքօօլով շփել կեռացած տեղերը : Ուրիշ միջոց. 5 կր. նշայ, 1 կր. աղաղ, 50 կր. քաղցրիտ, լեցնել ամանի մը մէջ եւ կրակի վրայ քիչ մը տաքցնել, պողկեղն վերջ

գործածել :

Մագնիս Aimant (լատիներէն Magnes, Lapis heraclius) մըգնաթիս. Երկաթի կտոր մը որ իր մագնիսական ոյժին շնորհիւ հասարակ երկաթը նաև կորալտ (Cobalt) նիքէլ եւ Գրոմ (Chrome) իրեն կը քաշէ : Բնական մագնիսը փոշի վիճակու Շուէտէն կ'ելլէ : Իսկ արուեստականը կը պատրաստուի բնականին շրվուելով, կը քարական հոսանք անցնելով երկաթի կտորի մը մէջէն եւ կամ պողպատը զօրաւոր կերպով մխելով (Tremper, ջուր տալ) :

Մագ. 1 ՓՍՅԼԵՅՆԵԼ ԵՒ ՓՍՓԿԱՅՆԵԼ. — Ամիսը անգամ մը գոնէ ձէթով օծել մաղերը եւ 8-10 ժամ վերջ օճառով ու տաք ջրով լուալ :

2. ՄՍՁԵՐՈՒՆ ԹՍՓԻԼԸ արգիլելու համար Տ. Հեթաթափութիւն :

Մաղասաքեր. Պալլամ սէօքիւձի, Մաղասաքեր կը կոչուին այն դեղերը որոնք կուրծքին մաղասային նիւթերը դուրս հանելու դիւրութիւն կ'ընծայեն. մաղասաքեր են ոսկետունկ, Թօլիւի բալասանի օշարակ, սերկեւիլի թիւնի (կուտ) խաշոյ եւ խարովուած սոխ՝ վրան սև պղպեղ ցանուած :

Մանիչ Iode (յուն. ԻՕՏԻՍ, մանիչակագոյն). Իօտ. մետաղակերպ մարմին մը որ երբ տաքցնենք 175 աստիճան՝ մանիչակագոյն թանձր շոգի մը կ'արձակէ, ինչպէս Մանիչակերպը. այս պատճառաւ մանիչ ըսուած է որ՝ Մանիչակագոյն բառին կրճատումն է : Իր շոգին վնասակար է շնչառութեան : Մանիչով կը պատրաստուի Երփնաջուր մանիչի եւ մանչուկ երկաթի օշարակ (Sirop d'iodure de fer, չէլիկ շուռուպոլ) Մանիչակերպ Iodoforme. Կիրօնագոյն դեղին գոյնով եւ յատկանշական հոտով փոշի մը զոր վէրքերու վերայ կը ցանուի իրր հակամեխական եւ վէրք չորցնող :

Մանիչակեբրպեալ օծանելիք. Pommade iodoformée .
1 կր. մանիչակեբրպ և 10 կր. քարիւղիտ, լաւ մը իւրար խառնել : վէրքերու համար :

Մանչուկ կալիսնի Iodure de potassium.

Սիւնկէր աուղու . ՊԱՐԻԼԼԵՍԿԻ ՕՇԱՐԱԿՈՎ իբր արիւն մաքրող դեղ կը գործածուի :

Յրանկախար լաւագոյն դեղը զոր երկըլուուկ սնդիկիով կը գործածուի դարձեալ պարիլլեակի օշարակով . Օրը 0,50 — 10 կր .

Մասնաշուրթն Panaris ՏՕԼԱՄԱ . Մատին խիւս դնել . մաաը կէս ժամ աաք ՈՍԿԵԲՈՐԱԿԵԱԼ ԶՈՒՐԻ մէջ դնել օրը քանի մ'անգամ : Մաաը սառոյցի մէջ դնել : Ծծուն թղթէ խողովակի մը ծայրը բռնկցնելով չըջել ու հակառակ ծայրէն ելած ծուխին բռնել : Օրը քանի մ'անգամ կրկնել :

Մատոսկը . Չեռքին ափին կողմէն հաշուելով՝ մատին առաջին սկիորը . երկրորդը ՄԱՏՈՍԿԻԿ, իսկ երրորդը՝ ՄԱՏԱԾԱՅՐ կըսուի . բթամաաը մատոսկրիկ չունի : (Տ . Կոկորդի ցաւ) :

Մառուտակ Glycyrrhiza glabra . Միան քէօքիւ . Ժողովուրդին «թաթլը պիսն», ըսածն է :

Մարած կիր Chaux éteinte . Սէօնմիւշ քիրէճ .

Մարելիք Տ . Նուագղում .

ՄԱՔՐՈՂԱԿԱՆ Տ . Լուծողական .

Մէջքի ցաւ . Մէջքին դնել մանանխի (խարաալ) փուշի խիւս, Եբփնաջուր մանիչի քսել կամ ՌԻԿՕԼՅՈՒՅԻ թուղթ (Papier Rigollot) փակցնել . քիչ մը աաքցած արդուկ (իւթիւ) քսելն ալ լաւ է :

Միդեցուցիչ Diurétique (Յուն . ՏիՈՒՐԷՕ, կը միգեմ) դեղեր՝ որոնք մէզը կը շատցնեն .

ազատքեղ (մաղտանսս), սէզի (այրըզ) արմատին, եգիպտացորենի մաղմղուկներու (մըսըր փիւսկիւլիւ)

խաշաները միդեցուցիչ են :

Մարխինդ Cicuta virosa, պարսոսն . Հովանեակազգիներու (Famille des ombellifères, Փափղէ-խապկանիէ) բնասնիքէն թունաւոր խոտ մը որ՝ ազատքեղի շաա կը նմանի . աաոր համար յաճախ աղաքներ ազատքեղին հետ շփոթելով կուտեն ու կը մեռնին . ինչպէս անգամ մը ինծի պատահած է :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ . — Նախնի Յոյներ իրենց մահապարհերուն մոլեխիկ կը խցնէին . ինչպէս Սոկրատ մոլեխիկ խեց բանիս մէջ ու մեռաւ : Մորփիա Morphine . Ափիսնի թմբեցուցիչ կալաքարաձեւներէն մէկը :

ԴԻՏՈՂ . — Մօրժիկ յուսուէն մ'օրժէս կամ մօրժէիս = Բունի չասուած բառէն ածանուած է :

Էւ որովհետև սարաբանութեան մէջ ժրան « ino » յեսաւսմիկ կը նայերէնի մէջ « is » ի վերածուած է , հետեւաբար նայ . ԲՆԻՏ կամ ԲՆԱԲՆԻՏ բնի պատան կը համարել : Հ . Բաշունիի Էւ ուրիշ Հայ գիտններու կերսած բառը ինծի անծանօթ է . Չեմ գիտեր թէ՛ ցարդ նայ գիտական բառաբաններու մէջ « մորփիս » էն ի զաւ ինչ բուած է :

Մասներձ Sarcoptes scabici . Տեսակ մը աքալար (Acarus) որ մորթին տակ նուրը ձամբաներ բանալով ԲՈՍՈՏՈՒԹԻՒՆ կը պատճառէ :

Յայտասեռ Phanérogame , Զիւլ-իլգահ-ը-ղահիրէ . Այն բոյսերը որոնք իրենց արու և էգ (*) գործարաններու շնորհիւ կ'արգասաւորին , մէկ խօսք ծաղիկ կը բանան (և սրտուղ կը կազմեն) :

(*) Ծաղիկի մը արու գործարանն է առէչը (Filamentum) որուն գագաթը գոնուած միախորշ կամ երկխորշ սրտիկը (Anthera) իր վրայ կրած ծաղկեփոշին կամ բեղմնափոշին (Pollen) ծաղկիկն էգ գործարանը եզոզ կենքէն կամ իգաշին (Pistillum) վերի ծայրէն ներս մացնելով ձուարանը (Ovarium) կը ղրկէ , ուր բեղմնափոշի ու ձուիկ միանալով՝ կ'արգասաւորին ու կը կազմեն սերմը , սրով այդ իգան պտուղի կը փոխուի :

Գաղտասեռները բնաւ ծաղիկ չեն բանար, որովհետեւ չունին յայտասեռներու բեղմնաւորիչ կատարելութիւնները. վարդը յայտասեռ է, սունկը (մանթար) գաղտասեռ (S. այս բառը):

Յղի կիներու հիւանդութիւնք. 1. Սոճի խառնուուքի համար տալ ժանուկ նաարի (Bromure de sodium): Այս դեղը տալ այն ատեն, երբ փսխումը չափողանցուի:

2. — ԾԱՂԻԿ կամ ՍՊԻՏԱԿ ՀՈՍՈՒՄ. Ծննդական գործարանէն սպիտակ հեղուկի մը վազելը կրնայ դադարիլ երբ մէկ թէյի դգալ պաղլեղը գաղջ ջուրի մէջ լուծուի ու դէպի ծննդական գործարանը դրելս (հօգնա) ըլլայ:

Յօդուածայաւ. Բօմաթիզմա. Նախ խոնաւ տեղ չբնակիլ, ներսէն գործածել հեաադայ ըմպելին, 35 կրամ Ուռտաա Նաաբի, 300 կր. ջուր, օրական 4 ապուրի դգալ՝ քիչ մը ջրով խմել. իսկ դրսէն քսել Երփնաւ ջուր Մանիչի, Գափուրացեալ Ալքօօլ կամ Ուռտաա Մեթիլաճնի (Salicylate de méthyle) և վրան կապել Մոմացեալ կտաւ (Toile cirée): Թէև ամենէն ազդու դեղը Ասրիբինն է, բաղնիքն ալ օգտակար է:

Նարինջի ծաղիկի ջուր. Չիչէք սույու.

« կեղեւի օշարակ. Sirop d'écorce d'oranger. կայ նաև ծաղիկի օշարակ:

Նչայ. նչասթայ:

Նուաղում կամ Մարելիք. պայլմա. Աւշակ կամ ծծմբական եթեր չնչել տալ նուաղեալին. մարմինը չփել կամ ծեծել. երեսին պաղ ջուր սրսկել:

Ծնչանդձութիւն. Asphyxie. Ծնչանդձ կ'ըսուի այն անձը՝ որուն շունչը կորած է ջուրը իջնալով կամ մէկը կոկորդը սեղմելով, հրդեհի ծուխէն շունչը արգիլուելով և կամ քիմիական փորձերու ատեն հեղ-

ձուռիչ կազեր (Chlore) չնչելով: Ծնչանդձը օդաւէտ տեղ մը պառկեցնել, հագուստները թուլցնել, գլուխը իրանէն վեր բռնել, յետոյ լեզուն քաշել, մարմինը ուժով չփել՝ արեան շրջանը գրգռելու համար. թեւերը ծալուած վիճակի մէջ միշտ գլխէն վար տանիլ ու կուրծքին վրայ դնել կամաց կամաց (ոչ յանկարծ), խողովակով մը բերնէն փչել և կուշտերը սեղմել՝ շնչառութիւնը փութացնելու կամ վերբսկսել տալու համար, և այս փորձերը ընել շարունակ առանց յուսահատելու՝ մինչև որ բժիշկ հասնի:

Շոճի կամ Սոճի Pin, չամ աղածը:

Շուռչը նեղուիլ. Փշախնձոքի տերեւները սիկառի թղթով պլորելով՝ սիկառ շինել ու ծխել, բայց օրը հատ մը միայն:

Ոսկեքորական թթուուա. Acide borique, կամ Sarsoline. 3 0/0 ջրախն լուծոյթը վէրք և աչք լուալուկը գարծածուի:

Ոսկեքորակեալ մանթօլ Menthol boriquée. կը ծառայէ իբր քիմիական քթախտո (էնֆիյէ). կը շինուի, 1 կր. ծծմբաա քիմիսի, 50 սանթի կր. մանթօլ, 50 սանթի կր. սալօլ և 3 կր. ոսկեքորական թթուուա. կը գործածուի հարբուխի, քիթ քաշելով:

Ոսկեքորակեալ ջուր Eau boriquée. S. ոսկեքորական թթուուա:

Ոսկետունկ Ipecacuanha. Տորոնաղգիներու (Rubiaceés) բնտանիքէն Պրազիլի մէկ բոյսը որուն արմատը ործայուցիչ և զօրացուցիչ է: կը պարունակէ Emetine անուն սկզբաւնքը՝ որուն կը պարտի իր ործացուցիչ յատկութիւնը. Ոսկետունկը կ'առնուի ներսէն օրական 50 սանթի կր. էն մինչև 1,50 կր.

Ոաք. 1. ԳՐՏԻՆԳ. — պաղլեղի ջրով յաճախ լուալ եւ մաքուր պահել. կամ կօշիկին մէջ ճերմակ խաւա-

քարա (մուգավա) մը դնել, բրդէ գուլպայ հագնել և ինչ
2. ՅՈՒՆԱԾ. — Զօրաւոր աղ ջուր քսել:

Ործացուցիչ (Փսխեցնող) Vomitif. Այն դեղերը՝ ու
րոնք որոշ չափով մը առնուելով փսխել կուտան
հարկ տեսնուած պարագային. գլխաւոր ործացու-
ցիչներն են, ոսկետունկ, գինեմրրատ կալիի և ծարիրի
և յլն: Փսխելը դիւբացնելու համար առատ տաք ջուր
խմցնել. բայց ամենապարզն է կոկորդը ցուցամատով
կամ հաւու փետուրով խառնելը: Թունաւորեալներուն՝
վերինները կը գործածուին անխուսափելիօրէն, իսկ
չնչահեղձ կամ ջրահեղձ եղածներուն՝ փետուրը ամե-
նապաւ միջոց մ'է: Մանուկները փսխել տալու համար՝
խմցնել անոնց տաք ջրով մէկ թէյի դգալ աղ:

Որքին (Թէմրէյի). մանուկներու ախտ մը. վէրքը լու-
ալ քացախական թթուութեամբ (Acide acétique, սիւքէ
բուհու, համըզ - բ-խալլ):

Ուռտատ նաարի Salicylate de soude.

Յօդուածացաւի դեղ. օրը 4 — 6 կր.

Պալար. Զիպան. կտաւատի խիւս դնել:

Պաղլեղ Alun. շապ. պնդացնող մարմին մը. օրը 40
սանդի կր. էն մինչև 50 սանթի կր. ներսէն կրնայ
առնուել. իսկ մինչև 12 կր. կատարային խիթերու
ատեն (Տ. կատարային խիթ) կուտան բժիշկներ:

Պարիլլեակ Salsépareille, սափառնայ:

— ի օշարակ Sirop de —, » շուռուպու:

Տ. մանչուկ կալիոնի:

Պնդուլիւն. գապըզըզ. լուծել մակնէգիտան շաքար
ջուրի մէջ. վրան աւեցնել քանի մը կաթիլ ալքօօլի
մէջ լուծուած քիչ մը խկուլիւն անանուխի եւ
խմել:

Ջերմ, գործածել քինքինա, դառնափայտ, օշինդր և
ծծմբատ քինինի. ստոնց լեզիութիւնը եթէ անտա-

նելիլ լլայ, մատուտակի արմատը ծամել և բերնի
մէջ գոյս յած ջուրը կուլ տալ:

Կամ՝ ծծմբատ քինինին խառնել ջուրի 1 առ 30 համե-
մատութեամբ, որուն մէջ նախապէս լուծուած բլլայ
2 կր. կիտրական թթուութեամբ խմել մէկ օրը:

Ռուֆիա կամ Քէրքէչ. ֆրանկախտի հետեւանքը
եղսղ մանուկներու յատուկ մորթային նիւագութիւն
մը. վէրքին քսել ածուխի խիւս որ՝ կը պատրաստ-
ուի հաւասարաչափ ածուխի փոշի, վուշի ալիւր և
տաք ջուր իբար խառնելով. պատճառը վերցնել:

Ստամոքս. 1. ՅԱԻ. — Շաքարի կտորի մը վրայ 1—2
կաթիլ խկուլիւն անանուխի կաթեցնելով ուտել և
կամ մէկ գաւաթ օղիին վրայ 1 սուրճի դգալ սե-
պղպեղ աւելցնել ու խմել:

2. «ՍՐՏԻ ԽԱՂ», «ՍԻՐՏԸ ԽԱՌՆՈՒԻՒՆ» . պխակ
գործածութիւն ժողովրդի: Կիտրական թթուութեամբ
(2 կր.) և 150 կր. ջրով սէտից մը պատրաստել և
ժամը 2 դգալ խմել:

3. ԱՐԻԻՆԱՀՈՍՈՒԹԻԻՆ. շատ անգամ հազով ստա-
մոքսէն արիւն կուգայ կերակուրի հետ խառն, որ
սովորաբար մութ գոյնով կ'ըլլայ: սառ կլլելը օգ-
տակար է:

4. ՍՍՄՈՒՔՍԻ ԹԻՌԻԻԼԸ. գործածել խկուլիւն ա-
նանուխին շաքարով: Ուտել երկընամիտա նաարի և
թուքը միշտ կուլ տալ:

Ջերմամբողութիւն. պէլ սօղուզուղու. Սեռային
ապօրինի յարաբերութենէ առաջ եկած ախտ մը:
Ներսէն պէտք է առնել սալօլ՝ օրական 1 — 2 կր. ,
արանդամէն պէտք է ներարկել հետագայ լուծոյթ նե-
բէն մէկը. վերամանկանառ կալիի (Permanganate de
potasse) 1 կր., ջուր 500 կր. կամ եկրքլուուկ սըն-

դիկէ 1 կր., ջուր՝ 5000 կր. : Ներաբերումը պէտք է կատարել շարունակ, մինչև որ միզանցքէն հոսող դեղին շարաւը (թարախը) դաշրի և արանդամին ցաւը անյնի :

Ներաբերումը օրը մէկ երկու անգամ ընել :

Միտէնհամը լաւամնում Laudanum de sydenham. աֆիօն բուհու :

Սրտի բարախում. վախէ կամ սրտի հիւանդութիւնէ առաջ եկած սրտի բաշտխումի առէն պէտք է խմել բօսօն-գօուտիալ-էթէրէ (Տ. այսրաւը) 3 կամ 4 ժամը մէկ ապուրի դգալ. 1 — 2 հատ հօֆմանի հեղուկի գտակ (Perle d'ether, լօգման բուհու գարսօլու) կլլել և կամ 5 — 8 կաթիլ հօֆմանի հեղուկ (Liqueur d'Ho'fman, լօգման բուհու) խմել ջրով :

Գիտող վաղոդ անձին Մէգ խոցելը բոլորովին սխալ է. մէզը կը պարուակէ լուսածին (Phosphore) անուր բուհուր արտր արտիւնը կը բուհուր է :

Տեսառտեսութիւն կամ թութք. մայտալլ. գխտորը խորովել թեթև կերպով, փոշիի վերածել և օրը երկու անգամ սուրճի դգալ ուտել թէյով :

Տը Հօի դեղահատ Pilule de Haut.

ճերմակ դեղահատ (հաղ) որուն վրայ «Pilule de Haut» գրուած է. կը գործածուի իբր լուծողական՝ օրը 1 — 2 հատ առնելով :

Փենական թթուուտ Acide phénique. ասիա ֆէնիք. հասարակ —, — Ordinaire.

Փենակեալ ջուր Eau phéniqué. փենական թթուուտի 3 — 5 Ը ջրային լուծոյթը որ կը գործածուի իբր հականեխական (Antiseptique) վէրքերը լուալով, մանուանդ համաճարակ հիւանդութեանց աստին ասղին անդին ձրձգնելով : Ամենալաւ մանրէտապանն է վերամբարձեալ ջուրէն (Fau sublimée) վերջ : կի պու

ալըրաստուի 3 կր. փենական թթուուտը նոյնչափ ալըօօլի մէջ լուծելով և 100 կր. ջրի մէջ խառնելով : Փշախնձոր Datura stramonium. թաթուլա. դդուսի ծաղիկներու պէս ունի ծաղիկ որ՝ սակայն սպիտակ է. իր պտուղը ձուածև է և վրան ունի վարդի սլաքներուն նման փուշ՝ խիտ խիտ շարուած :

Պտուղը երբ ընդլայնութեամբ կտրենք, խաչածև մաշկ մը կայ մէջը որ չորս խորշեր ձևացուցած է, որոնց լւրաքանչիւրին մէջ հունտեր կան : Այս բոյսին չոր տերեւերը դեղարանները կը գտնուին : (*)

Շունչը նեղուելուն կը գործածուի :

Փորի ցաւ. Տ. ստամոքսացաւի դարման :

Փորհարութիւն. կերակուրներէ առաջ օրը 2 — 3 կր. ենթաբորակատ պիզմութի առնել. կամ մութ գոյնով թէյ մը պատրաստել ու մէջը մէկ թէյի դգալ խորոված գխտորի վոշի լեցնել և երկու անգամէն (առաւօտ և երեկոյ) խմել : Տղայոց համար՝ յիշեալ պիզմութին կէսէն աւելիէն քիչ տալ : թէյը առանձին խմցնել :

Քաղցրիտ. Glycérine. կլիսերին :

Քարիւղիտ Vaseline, cosmoline. վաղըլին : Քարիւղի թորեցումէն մնացած գոյացութիւն մը :

Քափուր Camphre, քեաֆուրի. ցնդական լւղ որ կ'ելլէ ճաքոնական ծառէ մը՝ Laurus camphora յէ (քափուրենի) . ներսէն կը գործածուի ջղային սաստիկ գրգիռը մեղմայնելու :

Քափուրացեալ ալըօօլ Alcool camphrée. քեաֆուրի բուհու. կը պատրաստուի 100 կր. քափուրը 900 կր. 90 աստիճան ալըօօլի մէջ լուծելով ու մզելով

(*) Նւշտիտ ըէթի ճամբուն վրայ՝ արտերուն մէջ, նաև Սամսոն շատ տեսայ այս բոյսէն :

(քամել) :

Բիթ 1. ԱՐԻԻՆԱՆՆՈՍՈՒԹԻԻՆ. պաղլիզի ջուր քաշել քիթը կամ արիւնոզ ծակին հակառակ կողմի թևը ժամանակ մը վեր բարձրացնել և կամ վիզին թաց ֆանելա մը դնել, քիթը քայտիս քաշել կամ կտոր մը սառ մայնել արիւնոզ ծակը :

2. ԲԻԹԻ ՄԷՋ ԳԱՑԱՍՆԻԹԸ հանելու համար կը բաւէ քիթսոտ (էնֆիէ) կամ ծխախոտիփոշի քաշել մեղմ կերպով ու փռնգտալ աշխատել :

Բինքինա Quinquina. գընագընա. զօրացուցիչ և ախորժարեր. օրը 4 — 12 կր. (փոշի) :

Բլոռակերպ Chloroforme. խիստ դիւրաշարժ և ցնդական նեղուկ մը : Բլոռակերպը բժշկութեան մէջ կը գործածուի իբր անդդայացուցիչ : իբր անդդայացուցիչ կը գործածուի նաև ծծմբական եթերը. 5 — 6 տարի առաջ սկսան գործածուիլ սքօքօլամին (Scopolamine) և 2 տարի առաջ սթօվային (Stovaine) անուն դեղերը՝ որոնք շատ մը առաւելութիւններ ունին :

Բլոռակերպեալ ջուր Eau chloroformée. 1000 կրամ ջուրին մէջ 6 կր. քլոռակերպ լեցնել ու 15 վայրկեան ցնցել :

Ամերիկեան ֆարմագօփեան քլոռակերպը 6 կր. նշանակած է, ֆրանսականը 5.

Չեմ գիտեր թէ British pharmacopaea ն սրճ նըշանակած է :

Բլոռաշրածնական թթուուտ Acide chlorhydrique, սուղ բուհու : թունաւոր է :

Բոստոսթիւն Gale. ույուզ. Մսահերձ կամ քոսի աքայար բոսեւած մանրադիտային մակաբոյժէ մ'առաջ եկած տարափոխիկ հիւանդութիւն մը որ՝ մորթին վրայ կարմիր ուռեցքներով կը յայտնուի և սաստիկ և ոք կը պատճառէ. զսեւ վէրքերուն Հէլմէրիքի Օ-

ծանելիքը Pommade d'Hélmérich որ կը պատրաստուի ալյուպէս, 5 կր. բնածխատ կալիի լուծել 5 կր. ջրով սանդի (հալան) մէջ, վրան աւելցնել 10 կր. ծծումբի ծաղիկ և 40 կր. քարիւղիտ : Բաղնիքի մէջ գործածել շարաթը անգամ մը : Տ. եռք :

Օծանելիք Pommade, onguent, բօմատա. Օծանելիք կ'ըսուին այն դեղերը՝ որոնք կը պատրաստուին խոզի կամ ուրիշ իւղով և մասնաւորապէս քարիւղիտով : Ինչ, մանիշակերպեալ օծանելիքը կը պատրաստուի 10 կր. քարիւղիտով և 1 կր. մանիշակերպով :

Օշինդր Absinthe. փէլին օթու : Յրանկախա Siphilis. տայ-իւլ-էֆրէնձ, ֆրէնկի : Հայ. կ'ըսուի նաև Գաղղիական ախա :

Սևուային ապօրինի յարաբերութենէ առաջ եկած ժառանգական ախտ մը որու մըջոցին ենթակային ձայնը կը մարի, քիթին երկու քովերը և ծննդական գործարանէն կը թափթփին :

Յրանկախար ցարդ անդարմանելի էր, վերջերս ՏՕԲԹ. էՐԼԻԻՆ - ՀԱԹԱ. Dioxyde - amide - arséno - benzol աւսուն քիմիական մարմինով երկու շարաթէն հիմնապէս դարմանելու մէթոտը գտած է : Այս գիւտ - մէթոտը Salvarsan կամ « 606 » կ'ըսուի :

Պասմակ. - Ֆրանկախար Բերուցիներու և Մեխիկացիներու ռասնոց ծակօր էր. իսկ Չինացիները 26 դար (Ն. Ք.) առաջ զայն սնդիկով կը դարմանէին ինչպէս արդի բժշկութիւնն ալ սնդիկի պիտու կը դարմանէ զայն : (Տ. երկրորդ սնդիկի և մաւուռի կալիսին) :

ԿԱՐԳ ՄԸ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I. « Տան բժիշկ » ի մէջ գործածուած ալքօօլներու ստորճանը ԿԷՅ - ԱՐԻՍՍԵՐԻ խտաշափով (Aréomètre de Gay-Lussac) չափուած է և բժշկական կողմը հաշուուած է, այսինքն, օդի կողմով չէ չափուած :

II. « Տան բժիշկ » ի մէջ գործածուող և ցան ու ցիր վիճակի մէջ զանուող բոլոր գիտական բառերը կարգի անցած են . հետևաբար բառարանի մէջ բառ մը փնտռածի պէս կրնանք փնտռել անոնցմէ իւրաքանչիւրը . ինչ. 28 բդ էջի « փենակեալ շուրք » ը 34 բդ էջի պաղլեղը, ուստատ նատրին և լն . իրաքանչիւրը իրեն բառարանական կարգովը :

III. 6 սանթիկրամը հաւասար է 1 ցորենի, թէև շատերը 5 սանթիկրամը կը հաշուեն . որով 20 ցորենը 1 կրամի կը հաւասարի :

3 կրամը գրեթէ 1 տրամ է :
1000 կրամը կամ 1 քիլօն հաւասար է 342,50 տրամի :

ՏԱՆ ԲԺԻՇԿԻ ՄԷՋ ՅԻՇՈՒՄԾ

Դեղեբուն աղնուութիւնը ճանչնալ

կամ անոնց խարդախութիւնը երեւան հանել .

ԲՈՐԱԿԱԿԱՆ ԹԹՈՒՈՒՏ . պէտք է ըլլայ անդոյն և թափանցիկ :

ԾԾՄԲԱԿԱՆ ԹԹՈՒՈՒՏ . վերինին նման :

ԾԾՄԲԱԿԱՆ ԵԹԵՐ . երբ ձեռքի մէջ լեցուի, կատարելապէս պարտի ցնդիլ և հեռք չթողուլ . թողած հեռքը ալքօօլով խարդախուած ըլլալը ցոյց կուտայ .

ՄԱՆԻՇ . յախճապակիէ ամանի մը մէջ դնել կտոր մը և բոցով լաւ մը տաքցնել . եթէ խարդախուած է մնացորդ կը թողու . ապա թէ ոչ առանց մնացորդի կը շողխանայ :

ՄԱՆՇՈՒԿ ԿԱԼԻՈՆԻ . երբ քացախատ կապարի (գուրչուն տու զու) ջրային լուծոյթին մէջ ձգուի գեղեցիկ նարնջագոյն գոյն մը առաջ պիտի բերէ : Յայտնի է թէ՛ կրկնակ տարբազարութեամբ (Double décomposition) մանչուկ կապարի (Iodure de plomb) և քացախատ կալիոնի (Acétate de potasse) անուսով աղեր պիտի կազմուին, որոնց առաջինը նարնջագոյն է և ծանր . ուստի ջուրին յատակը կը վայրահոսի, իսկ վերջինը թեթեւ ըլլալով՝ ջրին մէջ լուծուած վիճակու կ'առկախուի : Չուրը ամալ և բիւրեղացնելով ստանալ կարելի է : ՄՈՐՓԻՏ . խիստ դիւրաւ կը լուծուի կրաշուրին մէջ : Իւր քլորուջրածնատը (Chlorhydrate de morphine) դիւրաւ կը լուծուի պաղ ջուրին մէջ :

ՔԱՂՅՐԻՏ, ՔԱՐԻՒՂԻՏ ԵՒ ՔԱՓՈՒՐ . պարտին ցնդիլ առանց մնացորդի երբ յախճապակիէ ամանի մէջ սաստիկ տաքցուին, կամ բռնկցուին :

ԴԵՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ՊԵՏԻ Է ԳՈՐԾԱԾԵԼ ԱՆԳԼԻԱ-ԿԱՆ (Dakin, Geo. Curling, և Burroughs Wellecome ընկերութիւնք) և յետոյ Ֆրանսական (H. Salle et cie, Rue Elzévir) դեղերը : Գերմանականերէն Aspyrine Bayer ը և Euquinine Zimmer ը . այս վերջինը « անոյշ սօլֆաթօ » է որ բնաւ համ չունի և պատրաստուած է պզտիներու համար :

1. Մորփիտի, կօկայտի և Գերմանական օդիի պէս թունաւոր ու ազդու դեղերը բժիշկի գիտակցութեամբ գործածել :

2. Բնութիւնը անձանօթ դեղերու նկատմամբ բժիշկէն տեղեկութիւն ստանալ և ըստ այնմ գործածել :

3. Դեղերը ընդհանրապէս մէկ անգամէն չեն առնուիր :

4. Դեղի մը ամէնէն բարձր չափը առաջին անգամ չ'առնուիր :

ՏԱՆ ԲԺԻՇԿԻ ՄԷՉ

ՅԻՇՈՒԱԾ ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՈՍԱՆՑ

ԹՈՒՐԲԵՐԱՆԸ

- Արփաճըգ . . . . . Գարիկ կամ կարիկ
- Գապըղըգ . . . . . Պնդութիւն
- Գուշ սօղան . . . . . Կեղծ մաշկ
- Թէմբէշի . . . . . Որքին
- Հէվա չալընը . . . . . Արեղարկ
- Մայասըլ . . . . . Տեռտտետութիւն
- Նասըր . . . . . Կանկրուկ
- Նէղլէ . . . . . Հարբուխ
- Ույուղ . . . . . Քոստտութիւն
- Չիպան . . . . . Պալար
- Պալլամ սէօքիւճիւ . . . . . Մաղասարեր
- Պայլմա . . . . . Նուաղոււ
- Պէլ սօղուզլուղու . . . . . Ջերմախիզութիւն
- Սանճը . . . . . Խիթ
- Սըթմա . . . . . Ջերմ
- Սիլի, սիկի . . . . . Կոծիծ
- Տօլամա . . . . . Մասնաշուրթն
- Րօմաթիզմա . . . . . Յօդուածացաւ
- Քէլ . . . . . Գոնջութիւն
- Քօլէրա . . . . . Հնատխա
- Չըէնկի . . . . . Չըանկախա

2013

ԼՈՅՍ ՊԻՅԻ ՏԵՍՆԵՆ

Ա. ԵԾԹԸ ՀԲՆՇԱԼԻՔՆԵՐ ԵՒ ԱՐԴԻ ՄԵՇԱԳՈՐ-
ՇՈՒԹԻՒՆՔ. —

- I. 1. Եգիպտոսի բուրգերը. — 2. Արամազդի արձա-
նը. — 3. Եփեսոսի սաճաբը. — 4. Հոսդոսի արձա-
նը. — 5. Մաւոյրոսի դամբարանը. — 6. Աղեքսան-
դրիոյ փարոսը եւ 7. Բաքերոնի առկախեալ պար-
աւէզները :

II. Արդի ու ժամանակակից նոյակապ նրաչակերաներ ի
մէջ այլոց էջֆէլի աչտարակը, Պարթոլաիի արձանը
եւն. եւն.

Մեծագիր էջերով և բազմաթիւ պատկերներով :

- Բ. ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Ա. մաս, Տարբարա-
նութիւն և Սկզբունք քիմիական վերլուծումի. —
Բ. մաս, Առանց գործիքի բնագիտութիւն՝ ուր
պտրզուած են բնագիտական նորանոր փորձեր. —
Գ. մաս, « Ինչո՞ւ » ներ կամ բանայր բներեւոյթնե-
րու :

Գին 1.50 ՂՐՇ.

ՏԱՆ
ԲԺԻՇԿ

ԿԸ ԳՏՆՈՒԻ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՎ
ՍԻՄ - ՀԱՃԻ ԳԻԻՂ

ԿԱՄ
« ԿԻԻԹԵՄՊԵՐԿ » ՏԳԱՐԱՆԸ
ՄԱՐՁՈՒԱՆ